

RATIONEEL DENKEN

1 maart 1957

Goedenavond vrienden,

Aan het begin van deze avond wijs ik u erop, dat de sprekers der Orde niet alwetend of onfeilbaar zijn. U wordt dus verzocht zelfstandig na te denken.

Mijn onderwerp voor deze avond is: Rationeel denken.

Wanneer men in de wereld leeft, is het denken het meest belangrijke van de mens. Alleen door uw complex denken en geheugen bent u immers stoffelijk verschillend van een dier. Het is dus begrijpelijk, dat voor een goede bewustwording en een goede geestelijke groei, voor de volledige ontwikkeling van al uw capaciteiten – ook op het gebied van het stoffelijke - een rationeel denken noodzakelijk is. Op deze avond wil ik dan enkele veel voorkomende denkfouten signaleren en hoop u er op te wijzen, welke consequenties daaraan verbonden kunnen zijn.

Menigeen is geneigd in meer algemene begrippen te spreken. Men zegt: de mensen, of, men zegt. Dit kan alleen in zeer algemene zin betekenis hebben. Ofschoon het ook in andere gevallen voor u misschien zin heeft, is het onvolledig en onjuist in de meeste gevallen. Wanneer men zegt - ook ik gebruik dit woord "men" hier, doch juist omdat ik wel algemeen en vaag moet zijn - "men zegt, er is brand", dan weet ik niet, wie dit zegt. Ik weet ook niet, waarom het wordt gezegd. Elk begrip betreffende de relatie tussen de brand en degene, die daarover spreekt, blijft mij verborgen. Wil ik een zo zuiver en begrijpelijk mogelijk beeld verkrijgen van leven en gebeuren, zal ik mij dus eraan moeten wennen niet meer alleen in algemene termen te spreken, maar alles zoveel mogelijk te definiëren. Wanneer ik echter wil gaan definiëren, is het ook weer niet voldoende te zeggen bv. "een jongen". Wel heb ik hier iets beschreven wat kan bijdragen tot een juistere beoordeling van de situatie, maar dit is nog lang niet voldoende.

Ik zou dus ongeveer als volgt een dergelijke zin gewijzigd willen zien: "een kleine jongen die er ondeugend uitziet, maar netjes spreekt, heeft tegen mij gezegd, dat er daar en daar brand is". Indien het even mogelijk is, zal ik de naam van de jongen daarbij noemen en ook de aard van de brand definiëren. De doorsnee mens spreekt en denkt echter zo niet. Het lijkt te veel moeite deze schijnbaar nutteloze gegevens op te nemen en in te voegen in spraak en denken. Maar wanneer ik zeer algemeen zeg "men", dan weet ik eigenlijk nog niets. Zeg ik "jongen" dan weet ik in ieder geval, dat de verklaring dus uit de mond van een jongere mens van het mannelijke geslacht komt. De eigenschappen van jonge mensen bij ervaring kennende, zal ik dus mijn reacties op diens uitlatingen in overeenstemming met deze ervaring kunnen veranderen. Weet ik bovendien, dat het ventje netjes spreekt, dus waarschijnlijk uit een beschaafd gezin komt, dan kan ik mij nog verder een oordeel gaan vormen over het opzettelijk al of niet juist zijn van deze uitspraak. Wanneer ik weet waar, dan krijg ik een definitie van het oord, waar de brand is. Nu weet ik nog niet, hoe ernstig die brand is en welke gevolgen zij heeft. Maar desondanks heb ik mijn wereldvoorstelling duidelijker en bevattelijker gemaakt.

Een mens die alleen de algemene termen gebruikt, vult ze onbewust toch aan. M.a.w. een groot gedeelte van de niet uitgesproken differentiatie (onderscheiden gedeelten; Red.) ligt besloten in het onderbewustzijn en wordt niet door uitspreken gerealiseerd, maar juist het onderbewustzijn moet in het redelijke denken meer en meer actief worden, wil rationeel denken mogelijk zijn. De mens heeft veel meer capaciteiten, dan men op het eerste gezicht zou zeggen. Om een voorbeeld te geven: volledig scherp en bewust denkt de doorsneemens per dag slechts ongeveer 10 à 12 minuten.

Dan slechts is er sprake van een bewuste, het gehele wezen bewust omvattende denkactie. Bij velen zal dit nog minder zijn, slechts bij zeer weinigen meer. De doorsneemens zal verder per dag 6 tot 6 en een half uur automatisch denken. D.w.z., dat zijn denken in symbolen zonder realisatie van alle mogelijkheden en consequenties, zodat het handelen dat er uit voort komt, min of meer automatisch is. De mens aanvaardt zijn wereldbeeld hierbij als onveranderd vaststaand en reageert daarin alleen volgens gewoonten en gebruiken. Dit heeft ook betrekking op menig gesprek, dat wordt gevoerd. De overige tijd slaapt de mens dan wel stoffelijk, praktisch onbewust. Wanneer u de tijd ziet, die ik hier als gemiddelde verantwoord opgeef, zult u begrijpen, dat elk mens voor zich een veel grotere prestatie zou kunnen leveren, wanneer hij 12

uur in plaats van slechts 12 minuten per dag geheel actief zou leven en denken. De mens zou een veel scherper inzicht krijgen in de werkelijke betekenis van alle dingen.

Bijvoorbeeld, de uitlating: "alle politiek is toch maar geknoei". Een zeer onduidelijke generalisatie. In de eerste plaats rijst de vraag: wat verstaat u onder politiek? Wanneer u spreekt over geknoei, bedoelt u dan ondeskundigheid, of ontoelaatbare handelingen? In hoeverre zijn de toestanden of uitlatingen, die u tot deze verklaring brengen, in realiteit met of van toepassing op de politiek, zoals u dit bedoelt? Zijn er uitzonderingen op? Om geestelijk gezond te kunnen denken, moet je in staat zijn al deze vragen redelijk voor jezelf te beantwoorden. Elke vraag, die blijft bestaan, zonder dat u er een antwoord op kunt geven, betekent verloren moeite en een mogelijkheid tot steeds groter wordende innerlijke conflicten en problemen.

Ander voorbeeld: Men spreekt over sekse en seksualiteit slechts zeer algemeen. Is het u bekend, dat bijna 90% van de mislukte huwelijken veroorzaakt wordt door een niet begrijpen wat sekse en seksueel verkeer aan feitelijke betekenis en inhoud heeft? Men heeft niet getracht deze dingen zo duidelijk mogelijk op deze wereld te zeggen. Integendeel, men heeft er voorstellingen aan vast geknoopt die niet juist zijn. Ik zal dit voorbeeld nog iets verder toelichten, hopende u zo duidelijk te maken, hoe juist het t $\grave{e}$ algemeen denken en spreken, het t $\grave{e}$ vaag blijven, aansprakelijk kan zijn voor het ongelukkig zijn van veel mensen. Want dit betekent soms nog zeer grote schade in een mensenleven. Een jonge mens hoort veel over sekse en seksualiteit zonder details of duidelijke toelichtingen. De nieuwsgierigheid wordt sterk geprikkeld. De sekse is een mysterie. Zo aardig als dit misschien klinkt, moeten wij toch een paar vragen stellen. Zijn zij ook op de hoogte met de inhoud en gevolgen van de seksuele handelingen? Zelfs betreffende de moderne jeugd, die op dit gebied toch redelijk goed reeds voorgelicht wordt, kan men antwoorden: slechts zeer ten dele. In de landen van de zogenaamde Westerse beschavingen is van de jongeren onder 21 jaren slechts 7% redelijk op de hoogte van de betekenis en gevolgen van seksueel verkeer.

Ik wil nog verder gaan. Door verkeerde voorlichting, het wekken van verkeerde associaties tussen levensvreugde en seksualiteit, is men een geheel andere betekenis gaan hechten aan deze dingen, dan zij feitelijk bezitten. Het Engelse woord zegt het misschien wel zeer zuiver: "To make love". Liefhebben. Seksueel verkeer behoort immers een lichamelijke uitdrukking te zijn van innige genegenheid? Het is een lichamelijke bevestiging van een geestelijke toestand, of behoort dit tenminste te zijn.

Maar de nadruk ligt meer op de in zich meer onbelangrijke factoren van het seksuele, terwijl de werkelijke betekenis, die het psychisch heeft, voor de meesten teloor is gegaan. Het seksuele is zeker stoffelijk gezien een drang tot voortplanting. Maar voor een mens die een geestelijk bewustzijn heeft en geestelijk streeft, is het veel meer. Het is zijn mogelijkheid om op aarde al een perfecte eenheid uit te drukken. Is deze uitdrukking van het innerlijke niet met het seksuele verbonden, dan is het geheel van nul en generlei waarde. De onwetende mens denkt niet door, ziet dit alles over het hoofd. Menigeen huwt alleen, omdat er nu eenmaal een seksueel contact heeft plaats gehad. Dit betekent vaak veel offers of een mislukken van het samenleven.

Wanneer de mens gewoon zou zijn voor zich een zuivere en onbemandelde definitie te geven van het beleven en denken aangaande deze dingen, dan mag misschien de voorstelling bij sommigen nog onjuist zijn, maar men heeft dan tenminste inzicht in zijn eigen denken en wezen en geeft een ander de gelegenheid zijn eigen denken en definitie van de zaak hier tegenover te stellen. Door een vergelijk kan dan een beter begrip verkregen worden en een langs-elkaar-heen-praten vermeden worden. Dit kan niet, wanneer het uitgesproken begrip hoofdzakelijk op onbewust ondergane invloed en waarden, op een mode van spreken e.d. moet worden teruggebracht. Er kan dan immers geen enkele rationalisatie binnen het redelijke denken optreden.

Een tweede veel gemaakte fout is de volgende. Men zegt: dit is mij bekend, het is bewezen, dus het is zo. Een toestand, een proces, een wet aannemen als vaststaande is uit den boze. Een juistere formulering zal dit onmiddellijk op doen vallen. Een wetenschapsmens zal zeggen: op het ogenblik heb ik bewezen krachtens proeven en onderzoekingen, dat op dit ogenblik de meest redelijke verklaring voor dit en dat verschijnsel zo en zo is, dat deze reactie onder de huidige condities dit en dat resultaat heeft. Alweer een ontgaan van onbegrip door te voorkomen, dat de werkelijke toestand en haar realisatie ten ondergaan in een vaagheid van woorden. Ik ben ook vaag. Zeker. Maar ik ben mij hiervan geheel bewust, doch vind het onmogelijk met woorden in menselijke termen mijn gedachten en bewustzijn geheel uit te drukken op bevattelijke wijze. Indien wij echter de gevolgen van het door mij gezegde nagaan, dan ontdekken wij, dat juist de vaststelling, dat iets op het ogenblik onder de huidige omstandigheden zo is, inhoudt, dat andere mogelijkheden bestaan en dat hetgeen nu geldt, niet altijd van kracht hoeft te zijn.

Een dergelijke wijze van denken brengt ons er toe met onderzoek en experiment voort te gaan. De vaststellingen van Aristoteles - die voor zijn tijd bijzonder helder, scherpzinnig en redelijk waren - hebben door een als altijd geldend aanvaarden van zijn uitspraken, bijna 1500 jaren de mensen in een ban gehouden, waardoor hun wereldbeeld aanmerkelijk van de werkelijkheid verschillend bleef en hun mogelijkheden dus in verhouding ook beperkt werden. Was dit niet het geval geweest en had de wereld gebruik kunnen maken van de individuele ontdekkingen i.p.v. deze steeds weer te verwerpen, dan zou zeer zeker de aarde een geheel ander en misschien veel beter aanzien hebben gehad. Aannemen, dat iets, omdat het nu zo is of lijkt, altijd ook zo zal zijn, is uit den boze. Een hierop gelijkende en vooral in deze kringen veel voorkomende denkfout is: "ik beleef dit zo, dus is het zo". Men hoort bv. de enkeling zeggen: "Ja, ik heb Gods Kracht ervaren...."; of, "Jezus heeft mij geroepen". Zijn deze verklaringen dan juist? Waarschijnlijk niet. Zij zijn misschien ten dele juist.

Door de gewoonte de ervaring niet in gedachten te rationaliseren en alle beschikbare gegevens voor zich op te sommen, verbergt de mens een grote reeks van waarden uit zijn belevingen achter symbolen. "Gods Licht was met mij". Wat is God? Wat voor Licht? Hoe was u dat Licht kenbaar? Hoe werkte dat op u in? Hoe hebt u dat beleefd? Jezus heeft u geroepen, zegt u? Goed Maar vertel dan eerst eens, hoe wist u, dat het nu juist Jezus was? Hoe zag Hij eruit? Hoe klonk Zijn stem? Welke woorden heeft Hij gebruikt? Welke taal sprak Hij? Hoe hebt u Hem geantwoord? Wat was de feitelijke inhoud van dit roepen? Neen, niet volgens uw verlangen, maar volgens de woorden die gezegd werden. Beantwoordt men dergelijke vragen eerlijk, dan blijkt vaak, dat van heel het beleven niet veel meer overblijft volgens een redelijke waardering. Daarvoor in de plaats komt iets anders. Alles, wat de achtergronden verhulde, de symbolen, die u als de werkelijkheid plaatste, worden vernietigd. Uw gehele innerlijke werkelijkheid, uw werkelijke beleven komt nu redelijk kenbaar naar voren.

Dit houdt in, dat elke combinatie van gedachten, of handelingen, die het gevolg zal zijn van een dergelijke beleving, niet alleen maar een uitdrukking is van onderbewuste waarden of alleen van redelijke elementen volgens de wereld, maar een uitdrukking van de gehele persoonlijkheid.

U hebt dan veel minder mogelijkheid om door dergelijke belevingen tot de geestelijk niet-gezonden te gaan behoren. Tot de neurotici, de mensen met zenuwstoringsen en problemen, waarvoor zij zich geen feitelijke oplossing weten te vinden of te geven. De verwarringen bij het denken zijn in de eerste plaats er de aanleiding voor, dat de mens zichzelf zo moeilijk kan kennen, dat hij - niet gewend ook zichzelf te ontleden, zoals hij dit misschien in de wereld doet voor zijn werkelijkheden - voortdurend foute symbolen gebruikt en zo nooit de werkelijkheid rond hem of in zichzelf ziet.

Ik zou u een vraag willen stellen. U hoeft die niet hardop te beantwoorden, maar kunt dit in gedachten doen. Hoe vaak hebt u voor uzelf een gevoel, een reactie op iets, een beleven uitgedrukt in nauwkeurig omschrijvende en ontledende gedachten? Hoe vaak hebt u uw verwijten aan anderen met alle redenen omschreven? Nuchter en logisch? Ik denk, dat er niet velen zijn, die kunnen zeggen: het aantal keren, dat ik zo handelde, is voor mij ontelbaar geworden.

Nu wil ik u een voorbeeld geven van wat er in een dergelijk geval met u gebeurt. Door het irrationele denken zegt u: dit was onrecht. Waarom? Wanneer u het "waarom" zou stellen en de vraag beantwoorden, zou u waarschijnlijk zeggen: omdat het voor mij een onplezierige situatie heeft geschapen, die naar mijn mening niet door mij verdiend werd. U zegt dat niet, u zegt alleen maar, dáár ligt de schuld. Dit is onrecht. Tegenover wie? Tegenover de wereld dan. Want onrecht is en blijft toch overal en altijd onrecht? Maar wanneer wij het begrip "onrecht" nu eens wat verder zouden ontleden. Wat is onrecht? Iets tegen het recht. Niet recht. Onzuiver.

Op de wereld geldt dit alleen, wanneer dit volgens de heersende normen zo door de meerderheid wordt aanvaard. Dit is dus een uiterlijke definitie. En innerlijk dan? Op het ogenblik, dat u in uzelf geen enkele relatie kunt vinden met het gebeurde, dan is er onrecht. Dit houdt in, dat de meeste klachten over onrecht in deze wereld uiteindelijk zouden moeten leiden tot een zelfcorrectie. Maar dat gebeurt nooit of zelden. Laten wij een ogenblik de ontleding plaatsen op een wat meer werelds peil. Er is op het ogenblik bij u een groot debat aan de gang over bestedingsbeperking. Wat betekent dat woord? In feite betekent het een verplaatsen van bestedingen van de ene sector van het leven naar de andere. Men spreekt over geldnood van de staat. Dit is onjuist. De staat heeft nooit geldnood, zolang er een staatsbank is. Wij moeten het dus anders zeggen. De staat heeft volgens het volksvermogen teveel uitgegeven.

Men spreekt over het onjuiste van bepaalde handelingen t.o.v. de bezitters van woningen en dergelijke. Is dat juist? Neen. Men moet alleen spreken over een geheel verkeerde regeringspolitiek met onverwachte en niet voorziene uitwerkingen op een bepaald gebied. Ontleed nu al de woorden hierover eens en tracht ze door nauwkeurige beschouwing te vervangen door de werkelijke waarden, die zij gedeeltelijk bemantelen. Wat komt er dan te voorschijn? Een geheel ander beeld. Dezelfde kamerleden, die op het ogenblik met veel verve en vaak met rijke monotonie de regering voorwerpen dat dit en dat niet aanvaardbaar is en dat het toch wel heel treurig is dat het zo gelopen is, zijn dezelfde, die hun stem niet onthielden aan de beslissingen, die deze politiek van de regering mogelijk maakten. Zij zouden dus niet moeten zeggen: "Heren, dit kabinet heeft gefaald", maar: "Volk van Nederland, wij hebben gefaald... ". Dat zou rationeel denken en spreken zijn. Maar zoiets doet men niet.

Een ander en meer religieus voorbeeld. Wat ik aanhaal is niet lang geleden door een prediker hier ter stede zó en woordelijk gezegd: het is Gods Wil, dat wij lijden, maar ik bid en hoop, dat God mij dit lijden zal besparen... . Denk niet, dat ik hier alleen maar fantaseer. Ik ontleed dit. Deze mens heeft dus eigenlijk gezegd: "ik weet dat het Gods Wil is, dat er op aarde geleden wordt". Hoe hij dit weet, weet ik niet. Maar hij hoopt dan maar, dat die goede God Zijn Wil een beetje in bedwang zal houden, zover het zijn eigen persoonlijkheid betreft. De rest kan hem blijkbaar niet zo veel schelen. In feite heeft deze mens getracht te zeggen: wanneer de mens lijdt, moeten wij dit zien als een werking vanuit het Goddelijke die wij moeten aanvaarden tot wij ze kunnen overwinnen. Dat had hij, naar ik meen, willen zeggen. Nu heeft hij eigenlijk gezegd: boven in de hemel woont een boeman, die wenst, dat wij allemaal pijn en leed hebben. Dat is mijn God. Nu hoop ik maar, dat die goede God luistert, wat ik over Hem vertel en mij dan daarom uitsluit van dit algemene lijden. Het is dan een verklaring, die getuigenis geeft van ontstellend egoïsme en een dwaas geloof.

Een ander voorbeeld: reclame. Onze "three way stretch super nygonsok" met ingeweven arrow pijl en uitgebokte lijnen is onovertroffen op haar gebied. Logisch. De fabrikant heeft dan eigenlijk daarmee nog niets gezegd. Hij zegt alleen maar: dit is een product wat hij goed vindt. Dat zal hij als fabrikant wel moeten zeggen, wil hij verkopen. "Wij geven u een buitengewoon voordelige aanbieding". Geven? Kopen bedoelt men. Is die aanbieding zo buitengewoon voordelig? Men zegt dit nu wel. Wij willen aannemen, dat dit eerlijk is bedoeld. Wij gaan kijken, wat er dan nog meer staat. Een blik superfijne kleine middelgrote doperwtjes voor 79 cent, plus 20 blazoenen, - of vul maar in, wat er nog voor andere zegelnamen bestaan -. Dan verklaart dus de handelaar in feite dat zijn aanbieding niet zo buitengewoon voordelig is, als hij voor doet komen, want anders zou hij daar geen extra premie bij kunnen geven, of de zegels zijn het voordeel. Maar dan is de aanbieding als geheel misschien toch weer niet zo voordelig.

Punt twee. Zijn doperwtjes gaan schijnbaar nogal in de richting van de groene erwten, anders zou hij ze niet middel-groot-fijn noemen. Iets is groot, middelmatig, of klein. Wanneer hij een dergelijke benaming gebruikt, versluiert hij daarmee dus de werkelijke kwaliteit. Als zij versluiert moet worden, kan zij zeker niet zo buitengewoon goed zijn. Verder hebben wij nog dat bedrag van 79 cent. Waarom een dergelijk bedrag te kiezen, wanneer de aanbieding uitgerekend voordelig is? Het teruggeven van wisselgeld betekent toch weer extra werk? Het is niet direct efficiënt. Hij had voor zich en voor zijn klanten als prijs beter 75 centen kunnen vragen en die blazoenenzegels er af kunnen halen.

Ja mevrouw, ik weet, dat er heel veel merken met zegels zijn. Ik heb er één genoemd, dat - zover ik weet - niet bestaat. Anders zou men mij verwijten, dat ik averechtse propaganda maak.

Volgend voorbeeld. Tijdens een les, gegeven door een bepaalde geestelijke richting, hoorde ik het volgende betoog: de sterren op deze wereld hebben een buitengewone sterke invloed op het ogenblik van geboorte. Mijn vraag: waar op deze wereld zijn deze sterren? Of bedoelt men misschien filmsterren? Zij hebben een buitengewoon sterke invloed op het ogenblik van geboorte. Welk ogenblik van geboorte? Hun eigen geboorte misschien? De spreker ging verder en bracht o.m. nog het volgende te berde: de grote geesten, die leven in de kosmos drukken zo hun wil door aan de mensen. De mens is dus schijnbaar een soort kosmische stempelaar of levend drukpapier. De grote geesten. Buitengewoon mooi gezegd. Maar wat voor grote geesten? Wie zijn zij? Waarom zij zo groot? Hebben zij een grote omvang, zijn zij buitengewoon grote denkers? Waar ligt deze grootheid? Dan, vanwaar komt hun invloed? Hoe doen zij deze gelden? Het is nu wel mooi te zeggen, dat zij invloed hebben, maar er moet mij dan toch verklaard worden, hoe zij deze invloed hebben. Wat voor invloed is dat bovendien? Zo kun je verder gaan. In deze lezing

werd dus wel een aantal waarden redelijk, of bijna redelijk aangetoond, maar het grote gebrek was dat de eigenlijke punten, waar het om ging symbolen bleven. Symbolen, die schijnbaar geen vastgekende inhoud hadden. Die grote geesten hebben zo zonder meer geen enkele betekenis voor ons. Die sterren kunnen betekenis hebben, maar waarom dan betekenis hechten aan bepaalde sterrebeelden en niet aan andere sterren? Op deze wijze komen wij eerder tot een vertroebeling van het werkelijke weten. Het wordt dan ook later in dit betoog nog toegegeven. Ik wil nog een zinsnede uit deze lezing over de astrologie aanhalen: dientengevolge is de interpretatie - dus vertaling - van de symbolen noodzakelijkerwijze een zeer persoonlijke en zal eigen sensitiviteit hier de doorslag moeten geven.

Ik ben het ermee eens. Maar waarom? In feite wordt hiér gezegd: je hebt uiteindelijk aan de sterren alleen maar een houvast, maar de feitelijke werking van krachten kun je niet in de sterren lezen, maar alleen vinden in jezelf. De consequenties die dit heeft worden echter niet naar voren gebracht. Dit zou zijn, dat alleen degene, die zelf in verband staat met dié grote geesten - wat dezen dan ook mogen zijn - in staat zal zijn hun betekenis voor andere mensen juist uit te drukken. Een ieder, die gebruik maakt van deze lessen en niet tevoren reeds zo ver is gekomen, dat hij ver buiten zijn eigen wereld bewust ervaringen heeft van een zeer specifieke aard - het ervaren van de inhoud, persoonlijkheid en werking van die grote geesten - kan beter zijn handen van de astrologie aflaten.

Ik kan nog verdere dwaasheden noemen. Men zegt dat het leven goedkoper gemaakt wordt. Dit vooral door de voorzorgen, waardoor de regering een steeds grotere zekerheid kan bieden aan een iedere burger. Dit was althans de inhoud van een officiële toespraak in Amsterdam gehouden, naar ik meen, drie dagen geleden. Nu ga ik vragen - mij baserende op de verdere inhoud van die rede -, hoe kan een regering, die in geldnood zit, het bestaan zekerder en goedkoper maken voor haar burgers? Hoe kun je het leven van mensen goedkoper maken door hen meer te laten betalen? De verklaringen mogen misschien inhoudelijk niet geheel onjuist zijn, maar... . Ik ben het natuurlijk met u eens dat deze verklaringen alleen enigszins relatief zijn. Zij staan dus in verband met de persoon die ze uitspreekt, met hetgeen die persoon wenst en de wijze, waarop deze persoon zelf reageert. Van mijn kant wil ik echter naar voren brengen dat, indien men zich zou aanwennen i.p.v. deze vage termen te gebruiken, scherp omschreven uit te spreken, wat, naar men meent, waar is, en zo wat minder holle ideeën de ruimte in zou slingeren, daarvoor een beter begrip geschapen zou worden bij alle mensen. Het zou dan de mensheid veel beter gaan. Dit heb ik overigens ook sommige van mijn vrienden voorgehouden die zich m.i. wel aan dezelfde fouten schuldig maken. Eerst wanneer wij, ook wanneer wij deze vaagheden horen en moeten verwerken, onmiddellijk af gaan vragen: wat is de feitelijke inhoud en betekenis, dan komen wij verder.

Dan zijn wij er nog niet, wanneer wij daarbij de laatste fout, die ik vandaag aan wil stippen, begaan: menig woord heeft meerdere betekenissen. Men is over het algemeen geneigd om alleen de door uzelf gebruikte betekenis aan dit woord toe te kennen. Men kan echter niet nagaan, of de spreker een andere gedachte, een andere inhoud in het woord heeft gelegd. Men dient zich dus alle uitlegmogelijkheden te realiseren. Men moet het woord beschouwen in elke mogelijke betekenis. Eerst dan zal men in staat zijn uit de vele zo verworven beelden althans het meest waarschijnlijke te kiezen. Dat is erg belangrijk.

Neem bv. het volgende: Ik zeg: "Parachutist. Val. Dood." Dan geef ik zo in telegramstijl een tragisch gebeuren weer. Maar zou ik het iets vlugger zeggen, wordt het een vraag, of ik nu feitelijk heb gezegd: "Parachutist. Val. Dood." Of: "Parachutist, val dood". In het tweede geval zou het m.i. een slechte wens zijn. Wanneer een spreker zoiets gebruikt, dan nemen wij het gunstigste geval aan. In dit geval dus de telegramstijl. Door echter te vergelijken met de omringende tekst kunnen wij echter wel degelijk eerst eens overwegen, of - bewust of onbewust - eigenlijk dat tweede niet mede werd bedoeld.

Het is n.l. opvallend, dat veel spreekfouten, versprekingen, vreemde formuleringen de typische uiting zijn van een onderbewuste reactie. Degene, die seint, wat ik hier aanhaalde, kan misschien wel op deze val gehoopt hebben. Al was het alleen maar heel onpersoonlijk om zo een interessant artikel te kunnen schrijven. De formulering zelf, het weglaten van een "t" bij val, is hier reeds een aanwijzing, die ons doet twifelen aan de oprechtheid van elk medeleven met het slachtoffer, dat verder misschien wordt uitgedrukt. Anders zou de zin wel geluid hebben: "parachutist dood gevallen", of "parachutist door val gedood". De kortste vorm zou dan nog steeds luiden: "Parachutist valt dood".

Misschien lijkt het u wel erg kleinzielig, wanneer je zo de dingen ontleedt. Toch zult u ontdekken, dat wanneer u uw eigen woorden en gedachten, zowel als die van uw medemensen, onderzoekt op dergelijke formuleringen, waarbij u zich de woordinhouden in de verschillende betekenissen die mogelijk zijn realiseert, daar een ongetwijfeld veel zuiverder beeld ontstaat, zowel van uzelf als van uw medemensen. Een beeld, dat u toont: zo leef, denk en wens ik werkelijk. Zo schijnt die mens te leven, te wensen en te werken. Met het ontdekte moet je dan ook verder rekening houden.

Voorbeeld: De avond was één verveling. Wanneer iemand u dat bv. zegt over deze bijeenkomst, dan hoeft u het daar niet mee eens te zijn. Ik hoop zelf van ganser harte, dat u het daar niet mee eens zou zijn. Maar dat neemt niet weg, dat hier alleen al in de vorming van de zin iets zit, wat ons na doet denken. De avond was één verveling... . Een continue verveling? Dat is haast onmogelijk. Op een avond is er altijd wel iets, dat even de aandacht vraagt. Met andere woorden, spreker duidt hier onbewust of bewust, het woord "één" in een dubbele betekenis. Misschien was er op die avond een eenheid van anderen, waar hij zich buiten voelde staan. Dat was misschien wel de oorzaak van zijn verveling. Begrijpt u?

Dergelijke veelzijdige interpretaties kunnen u werkelijk van dienst zijn bij het begrijpen van anderen. Wanneer u hierin een aardige les wilt hebben, past u dit alles dan eens toe op de krantenartikelen van de komende week. Probeer eens vooral de hoofdartikelen - die een mening weer moeten geven en dus niet zuiver en alleen berichtgeving zijn - te ontleden. Ik denk, dat u dan tot verrassende ontdekkingen zult komen. Onthoudt u verder, dat een scheldwoord, of sarcastische term, vaak een tweeledige waarde kan hebben. Soms is zij een uiting van onvermogen. Dan draagt zij een irrationeel karakter; ofwel zij wordt gebruikt, omdat men de werkelijkheid, zijn werkelijke mening eigenlijk niet goed durft te zeggen. Ook kan het uiting zijn van een schuldgevoel, dat zo in een ander wordt geprojecteerd.

Tijdens het lezen zult u zich dan waarschijnlijk verbazen, wanneer u ziet hoeveel mensen worstelen met bepaalde problemen, ook onder degenen, die hun meningen en woorden overal in druk kunnen en willen doen verschijnen. Het rationeel onderzoek dient zonder meer zelfs gebaseerd te zijn op onderzoek van de semantieke waarde - werkelijke woordinhoud en stam - van elk woord, dat gesproken wordt. Doe dit vluchtig bij alles wat voor u feitelijk onbelangrijk is, doch voer het zo ver mogelijk door, overal waar u een groot belang hecht aan woorden. Onderzoek dan echter niet alleen anderen, maar ook de reacties in uzelf. Wanneer u aan de hand van het nu gesprokene een mening formuleert omtrent de mening van een ander, vergeet dan niet, dat hieruit slechts een derde mening kan voortkomen. Uw mening over een mening, niet over een feit.

Dan nog een raad, die juist in deze dagen zeker niet voor niets gegeven wordt. Maak verschil tussen feiten, rapporten over feiten en rapporten over rapporten over rapporten over feiten. Veel van wat u meent als beeld van de werkelijkheid voorgezet te krijgen, berust uiteindelijk op dat laatste. Juist deze rapporten over rapporten enz. zult u terug vinden als een mening omtrent werkelijkheid in de gedachten van uw medemensen. Door deze realisatie zult u beter leren begrijpen, wat de werkelijke situatie is in uw wereld en dus ook beter kunnen weten, wat uw werkelijke plicht moet zijn in deze wereld. U zult leren begrijpen, waarom u juist zó handelde en waarom u juist zó zou moeten handelen. U zult dan in staat zijn aan de hand van een rationeel denken in de stof voor de geest de ontwikkelingsmogelijkheid te scheppen van een geheel actief verstand en hersenstelsel. De grens tussen bewustzijn en onderbewustzijn zal dan steeds meer vervagen en zo zal een steeds perfectere uiting, ook van de in u levende geestelijke kracht, mogelijk worden. Vragen?

Vraag: De toon, waarop het wordt uitgesproken, zowel als de houding of de bewegingen erbij, geven het woord toch nog meer zijn inhoud?

Antwoord: Inderdaad. Maar dit is alleen het geval met het direct gesproken woord. De belangrijkste gedachten van deze wereld hoor je zelden van de denker zelf, maar wel kun je ze heel vaak lezen. Vandaar, dat door mij de nadruk sterker wordt gelegd op de woordinhoud zelf. Wanneer wij een volgende keer verder spreken over het denken, zult u ontdekken, dat ik ook de ander factoren in het leven niet heb verwaarloosd. De reactie was overigens deze avond niet zo goed, zo geboeid als ik bij andere onderwerpen wel eens heb gezien. Toch was zij niet zo slecht, dat ik mij genoopt voel elk aanroeren van het onderwerp op deze avond verder af te sluiten. Gezien de tijd geef ik echter nu het woord over aan de tweede spreker voor uw eigen onderwerp. Goedenavond.

DE EVOLUTIETHEORIE

Goedenavond, vrienden,
Wat is vandaag uw eigen onderwerp?
Reactie: De evolutietheorie.

Deze theorie is eigenlijk de theorie, dat u via de vorm van een soort kikkervisje en de apen bent gekomen tot uw huidige staat. De huidige mens zou dus eigenlijk vlees noch vis zijn. Wanneer wij ons houden aan de theorie dat er een evolutie plaats heeft, is dit op zich niet zo dwaas. Wij zien een voortdurende verandering van waarden. Dit houdt niets anders in dan een zich voortdurend aanpassen aan nieuwe omstandigheden en levenscondities. Nemen wij nu aan, dat de condities van het leven zo zijn, dat de eigenschappen om voort te kunnen blijven bestaan, steeds beter moeten zijn, dan is er dus in feite bij alle wezens sprake van een evolutie.

Indien wij stellen, dat deze evolutie geleidelijk voortgaat, dan lopen wij met de feiten aardig vast, want er zijn plotselinge veranderingen aan te geven, waarbij niet meer van een geleidelijke gang van zaken voor de nu nog te vinden resten en herkenbare verschijnselen de verklaring kan zijn. Wij hebben soms te doen met een onverwachte plotselinge ommekeer van verschillende eigenschappen bij enkele individuen van het soort, terwijl daarnaast de rest van de soort snel ten onder gaat.

Dat wijst er dan op, dat een evolutieproces dus in feite lang zo geleidelijk niet zal voortgaan als men wel aanneemt. Er is niet alleen maar sprake van een langzame verandering van erfelijke waarden, waardoor uit het ene ras op de duur het andere voortkomt, enz. Zeker is het ook niet, dat elk wezen bij elke verandering steeds beter wordt. Ik geef onmiddellijk toe, dat de moderne mens qua denken een ietsje beter is dan zijn verre voorvaderen. Maar of hij nu ook verder, - bv. lichamenlijk - ook zo veel beter is geworden betwijfel ik. De oermens had betere reacties, was geharder en kon meer werk verzetten dan de tegenwoordige mens.

Moet ik nu over een absolute evolutie gaan spreken, over een alles betreffend wordingsproces? Dan zou het eindprodukt in bepaalde termen gezien slechter moeten zijn dan het beginprodukt. Voor een verval, zoals wij hier en daar zien, hebben wij nog een ander woord: bederf. Laten wij dus maar zeggen, dat de evolutie van de wereld en het leven erop gepaard gaat met een proces van bederving, waarbij steeds weer rassen ten onder gaan of bepaalde eigenschappen verliezen, zodat zij hun kwaliteiten nalaten aan een nieuwe soort, die in veel opzichten minder is dan de voorgaande vorm.

Ik ben het in zoverre eens met degenen, die de evolutietheorie aanhangen, dat ook volgens mij alle wezens op aarde zijn voortgekomen uit de eerste eencellige levende wezens, die zich in de toen nog tamelijk warme zeeën van de aarde bewogen. Uit deze cellen is door verandering van omgeving, door behoefte en noodzaak een tweeheid gegroeid: degenen, die plant bleven en degenen, die dier werden. Degenen, die dus op een plaats uit de aarde zelf hun voeding zochten en de anderen, die hoofdzakelijk zich voedden met de eerste soort. Deze splitsing werd later nog uitgebreid, doordat sommigen van deze kleinere wezens dus, dieren begonnen te jagen en te eten, i.p.v. planten, omdat dit meer en eenvoudiger voeding betekende. Zo ontstond een differentiatie, waarbij elke soort zijn eigen eigenschappen sterker ontwikkelde. Zo moesten de planten - wilden zij voortblijven bestaan - in hun jeugdperiode een gunstige plaats zoeken. Zij vluchtten voor de vervolging van de dieren naar de moerassen, worden groter en leren met de steeds droger wordende atmosfeer te werken.

De planteneters volgden en zo ontstond een dierenleven op het land. Zo kwam er een ogenblik, dat een soort landdier - mens kun je dit nog niet noemen - leerde denken. Het leerde andere dingen hanteren en werd zo de voorvader van de huidige mens. Zij begonnen toen andere kleinere wezens te achtervolgen en te beheersen. Deze leerden zo ook denken. Dat zijn dan de lemuren geworden. Van daar gaat het dan verder en ontstaat de mens, ras na ras, soort na soort, maar of hier nu werkelijk sprake was van een voortdurende opgang, betwijfel ik. Ik heb eerder het idee, dat een bepaalde soort in zo iets als een tijdsgolfbeweging nu en dan wat verbetert, dan weer iets vermindert, tot de grote omgeving sterk verandert. Dat kan bv. gebeuren door een atoomoorlog, maar door sterke aardbevingen ook. Een plotselinge verandering van de stand van de aardas of een verandering in druk of samenstelling van de atmosfeer. Dan zien wij ineens geheel nieuwe soorten optreden. Ook die evolueren tot een zeker peil, waarna ook daar weer een

golf optreedt. Beter en slechter, slechter en beter. Ik meen dan ook, dat wij een evolutionair proces mogen aannemen als grondslag van het stoffelijke leven, maar met enig voorbehoud. De evolutietheorie gaat natuurlijk heel wat verder dan dit. Zo neemt zij bv. aan: ergens in het Al was massa. Deze massa werd groot. Daardoor ontstonden spanningen, zij explodeerde in vele wolken, die elk voor zich bewegingen begonnen. Hierdoor werden in die wolken sterren geboren. Deze sterren brachten dan de planeten voort, meestal weer uit sterren. Verder zeggen zij dan: bij de eerste explosie is een beweging ontstaan, die steeds voortgaat. Het Al bevindt zich dus in een voortdurende staat van expansie, de ruimte wordt steeds groter, waarbij het op de duur waarschijnlijk evolueert naar een geheel andere ruimtelijke situatie. Maar ook dit is niet geheel waar. Want ook hier zien wij een golfbeweging. Daarom zou ik willen zeggen, dat ik onvoorwaardelijk enkel maar een evolutie kan aanvaarden in geestelijke zin.

In geestelijke zin kunnen wij nl. als volgt stellen: Uitgaande van het beginpunt ontwikkelt een ieder zich door een reeks vormen (heen), tot een optimale vorm is gevonden, dus de best denkbare vorm. Hierin ontwikkelt het "Ik" dan weer andere capaciteiten. Het "Ik" zal dan stoffelijk terugkeren naar reeds voordien beleefde vormen, maar met het bewustzijn van de gehele vormenreeks in zich. Met deze gehele reeks van potenties en terugvalmogelijkheden gaat het "Ik" dan weer terug naar het beginpunt. Deze evolutie is dus uiteindelijk een kringloop. Zij kan echter niet in een cirkellijn worden uitgedrukt, maar toont bovendien een spiraalbeweging. Denk maar aan een heel lange kurketrekker, die je rondbuigt tot de einden elkaar raken. Waar de einden elkaar raken, ligt dan het begin, zowel als het einde van deze evolutie. De ontwikkeling toont dus steeds een niet geheel gesloten cirkel, die recht staat op de uiteindelijke richting van ontwikkeling. In deze laatste richting vinden wij tijdens deze rondgang echter ook steeds weer een klein beetje vooruitgang. Door de eerste beweging geeft het leven echter een schijn van het steeds terugkeren van dezelfde toestanden, feiten en van hetzelfde bewustzijn en dezelfde mogelijkheden. Op een gegeven ogenblik op deze baan heb je dan een zodanige toestand bereikt, dat je voor beide waarden van je wezen de beste vorm bereikt heb, die bereikbaar is binnen de gegeven impuls van het leven. Op dit punt is de helft van de geestelijke baan ongeveer bereikt. Nu kan de stoffelijke ontwikkeling tot stilstand komen en zo weer ten onder gaan, ofwel het streven van de geest moet weer veranderen, waardoor haar zoeken naar vorm weer verder gaat.

Wanneer wij denken over de aarde en de mens, dan zou dit betekenen, dat de vroegere meer simpele vormen de toekomstige vereenvoudigde vorm van de mens zouden kunnen worden. De mens is vleeseter geweest. Vandaar is hij teruggedaan naar alleseter. Vandaar gaat hij terug naar de status planteneter en komt uiteindelijk misschien weer tot een stoffelijk planten bestaan. Dan een terugkeer naar een stoffelijk groepsbestaan, waarbij het stoffelijke "Ik" nog minder bewust is. Vandaar zal dan de belichaming op een ogenblik weer komen tot iets, wat niet meer uit te drukken is in de stof. Je kunt dus zeggen, dat er een soort kringloop is waarbij de geest in de stof een vorm opbouwt en perfectioneert.

Is dit bereikt en blijkt zo een stoffelijke beleving en beheersing geheel mogelijk, dan gaat men verder, maar in de stof kan men niet verder meer en dus gaat de vorm steeds minder stoffelijk worden. Met dat steeds minder stoffelijke zullen steeds dezelfde waarden optreden, die wij voordien al in het zoeken naar vorm ook gezien hebben. Want er is een gelijke hoogte van stoffelijke ontwikkeling t.o.v. een vast punt weer bereikt. Het einde van het "Ik" leven, zoals wij dit kennen, zal dus daar liggen, waar wij ook begonnen zijn.

Stoffelijk gezien (zal) het levenloze, de oermaterie de uiteindelijke vorm zijn. Dat de geest dan hierin een zodanig bewustzijn heeft opgedaan, dat zij nu een tweede, geheel andere kringloop kan gaan beginnen, is weer iets anders. Want dit speelt zich af in geheel andere werelden en behelst een geheel andere vorm zoeken.

Dit kunt u geloven of niet. Voor mij is de conclusie duidelijk. Wij kunnen geloven in een evolutie, mits wij dit woord niet al te letterlijk nemen. Wij moeten dit dan zien als de aanduiding van een met schokken en stoten gepaard gaande ontwikkeling, waarbij vormen en waarden meer en meer aangepast worden aan een bepaald doel. In deze vorm wil ik gaarne over evolutie op aarde spreken en zo kan ik ook aannemen, dat dan alles wat thans op aarde bestaat, geëvolueerd is tot op dit punt. Dus niets is plotseling met al zijn eigenschappen op de wereld gekomen. Voorbeeld; wanneer Adam opeens als een volwassen mens op de wereld geschapen was, zou er geen sprake van evolutie zijn. Alleen maar van Schepping. Maar hij wordt gemaakt uit de aarde. Aarde, of "de aarde", daarover kan men natuurlijk weer van mening verschillen. Wanneer je zegt "uit de aarde", is het weer goed. Dan kun je verder zeggen: er ontwaakte een vonk van bewustzijn in

een vorm die reeds in de aarde geborgen was en reeds met die aarde een evolutionair proces had doorgemaakt. Evolutie op alle dagen van de Schepping, waarbij op de laatste dag een peil is bereikt, waardoor een bezieling mogelijk wordt en de mens zijn God kan ontmoeten. Ik ben er overigens toch geheel niet voor om aan te nemen, dat iets plotseling ontstaat. Maar ik weet, dat de processen van wording, gerekend in uw aardse tijd soms heel erg verschillen. Het ene kost miljoenen van jaren, het andere kan in een duizendste seconde zijn ontwikkeld. Een ster kan ontstaan in ongeveer één uur. Maar een mens te maken uit een eencellig wezen vraagt toch wel ongeveer een dertig miljoen van jaren. Ik neem dus aan, dat er een proces bestaat, dat sprongsgewijs volgens de menselijke tijd zekere ontwikkelingen brengt en op een hoogtepunt van ontwikkeling gekomen van richting en streven verandert, zodat het uiteindelijk terugkeert naar zijn uitgangspunt.

Vraag: Wanneer de vorm van de stof een teruggang vertoont, kan dan voor de geest nog een vooruitgang heersen?

Antwoord: Ik weet niet of u wel eens geknutseld heeft? Wanneer je begint, heb je maar een paar stukken gereedschap. Je koopt er steeds maar bij. Naarmate je verder bekwaam wordt, gebruik je minder gereedschappen, tot je uiteindelijk met het stukje gereedschap, waarmee je eens begon, nu reeds een volmaakt werkstuk kunt maken. Zo is het ook met de stof. De stof is haar (van de geest; Red.) werktuig. Zij maakt het eerst steeds complexer, tot zij weet: ik heb dit alles niet nodig, het is veel te ingewikkeld, het kan eenvoudiger. Zo leert de geest op de duur zonder materie - of alleen met de oermaterie - hetzelfde te bereiken aan bewustwording, bewustzijn en leven, zoals zij vroeger in een veel ingewikkelder vorm wist te bereiken. Dit wil zeggen, dat zij in zich dan alles moet dragen als bekwaamheid, wat zij eerst uiterlijk heeft gehad. Wanneer dat geen bewustwording is, weet ik het niet. De geest zal dus wel verder gaan.

Vraag: Ontwikkelt de persoonlijkheid van de geest en blijft die bestaan?

Reactie: Wat bedoelt u daarmee?

Reactie: De eigenschappen en de vorm ervan. Die blijven dus bestaan?

Antwoord: Dat is een vraag. Bij ons bestaat de volgende theorie. Ergens bestaat een Kracht. Deze noemen wij dan God. Wij nemen aan, dat deze Kracht alles omvaamt, zodat zich alles binnen die Kracht afspeelt. Deze Kracht deelt zich dan in twee vormen van kracht. De ene is vormgebonden energie, de andere eigenschap begrenst de energie. Het verschil tussen deze beide is dan het verschil tussen stof en geest. Op het ogenblik, dat die twee krachten met elkaar in beroering komen, beïnvloeden zij elkaar. Daardoor ontstaat dan een bewustzijn. Het klinkt u misschien wat vreemd, maar geen enkele geest kan zeggen: daar precies is mijn bewustzijn begonnen. Zeker, je weet, dat je op een gegeven ogenblik wist dat je was. Wat jezelf betreft, zou je dus eventueel op een bepaald ogenblik uit de lucht gevallen kunnen zijn. De persoonlijkheid van de geest, waarover u spreekt, is uiteindelijk niets anders dan de reeks eigenschappen, die de geest bezit. Die reeks eigenschappen is langzaam opgebouwd, dat is dus eigenlijk ook weer een soort evolutie.

Vraag: Blijft dat bewustzijn dan altijd bestaan?

Antwoord: Zover wij weten wel. Ik zeg het maar heel voorzichtig, omdat het natuurlijk mogelijk zou zijn, dat ook dat bewustzijn op een gegeven ogenblik weer in iets anders overgaat, iets wat meer primair is. Vandaar ook, dat men bij ons esoterisch zegt: je gaat op in God. Met dat opgaan in God, wordt dan bedoeld dat het bewustzijn wel bewaard blijft. In het Goddelijke heeft het dan volgens deze stelling van het begin af aan bestaan. Maar toch is het dan niet meer zo je eigen persoonlijkheid. Je krijgt er zoveel eigenschappen bij van de andere waarden en persoonlijkheden, die daar ook al zijn, dat je er niet meer toe komt om te zeggen: dit ben ik en dat ben jij. Maar de kennis over zichzelf schijn je dan nog volkomen bereikbaar en beheersbaar bij je te hebben.

Vraag: Dus eigenlijk gaat ook de geest tot niets terug?

Antwoord: Ongeveer. Alleen de ziel blijft over van de persoon en de ziel is dan weer een deel van God. Dus dat deel keert terug. Dat is dan de stelling.

Vraag: De ontwikkelingen van het geestelijk bewustzijn gaat voort, als de stoffelijke ontwikkelingen reeds teruggaan. Is dit hiermede dan niet in tegenspraak?

Antwoord: Ik zeg immers niet, dat de geest, dus het bewustzijn, te niet gaat? Ik zeg, dat zij opgaat in God en dus ophoudt voort te bestaan, als begrenzing van de zuiver persoonlijke vorm. De vorm gaat dus wel te niet, maar dan blijft de kern bestaan, namelijk de ziel. Dit moet u niet over het hoofd zien. De ziel gaat op in God en deelt het bewustzijn, dat in God leeft. Ook het beperkte bewustzijn, dat eens haar "persoonlijkheid" was. Als dat geen verdere bewustwording is, weet ik het niet.

Vraag: Is het dan wel juist om te spreken over de persoonlijkheid van de geest?

Antwoord: Persoonlijkheid is een reeks van eigenschappen, die het ene individu van het andere individu onderscheiden. Dat noemen wij dan de persoon, het wezen. Persoonlijkheid is de begrenzing van de eenling, dus de grens tussen het ene en het vele. De geest heeft in deze zin wel degelijk een persoonlijkheid. Zij bezit immers een bewustzijn, eigenschappen en een belevingsdrang die haar onderscheiden van al degenen, die rond haar zijn. In deze zin is het dus aanvaardbaar te spreken over de persoonlijkheid van de geest

Vraag: Om verwarring te voorkomen zou het dan beter zijn om, wanneer het lichaam wegvalt, niét meer over persoonlijkheid te spreken, maar over het individu?

Antwoord: De begripsverwarringen schuilen niet in hoofdzaak hier. Die liggen in hoofdzaak in het feit, dat men zich de geest voorstelt als een ietwat doorzichtige mens. Bijvoorbeeld, sprekend over reïncarnatie, merkte iemand tegen ons op, dat wanneer een geest eenmaal in een volwassen lichaam heeft geleefd, hij zich niet voorstellen kan, dat die weer in elkaar gekrompen, hij weer in het kleine lichaam van een kind past. Hier werd dus het begrip persoonlijk bestaan niet alleen met eigenschappen verknoopt gezien, maar bevatte het volgens vrager bovendien de vorm. Nu konden wij zeggen wat wij wilden over het wezen en de eigenschappen van de geest en het geestelijk zijn, die mens bleef bij zijn standpunt. De gestalte hoorde voor hem bij de persoonlijkheid en zo was het nu precies (volgens hem; Red.). Eens werd er ook gezegd: de geest groeit met het lichaam; zij steekt zelfs buiten het lichaam uit, - dat hebt u zelf gezegd - hoe kan die dan ineens zo klein worden, dat die nu ineens in een enkele punt past, dat gaat toch niet? Dat is de fout. Men ziet dan persoonlijkheid zó menselijk, dat men de oppervlakte, de vorm, daarmee meent (als het essentiële) en niet de eigenschappen, die het werkelijke wezen bepalen.

De indruk, die je van een persoon krijgt, kan van zijn innerlijk meer dan van zijn uiterlijk afhangen; is dat het geval, dan geldt dit begrip persoonlijkheid weer voor de geest ook. Het lijkt u misschien niet goed voorstelbaar, maar u moet het toch kunnen begrijpen? Wanneer je iets hebt, wat geen vorm heeft en geen materie kent, zoals hier, dan kun je het nooit met een materiële vorm blijven vergelijken, er is dan geen sprake meer van in elkaar persen of uit elkaar pluizen. Vergelijkend zou je dan ook moeten zeggen: Hoe is het nu mogelijk een liter water uit een bolle kom in een vierkante vorm te gooien? Dat past toch niet?

Antwoord: water is water, heeft daardoor bijzondere eigenschappen en past zich aan bij elk vorm. Geest is eigenlijk kracht in een bepaalde vorm. Deze past zich in concentratie en wezen aan bij de vorm, waarin zij tot uiting komt. Vandaar, dat het innerlijke beleven bij een kind dan ook intenser is, ook geestelijk, dan bij een volwassen denkbaar is. De dichtheid van bepaalde waarden ligt in het kind heel anders. Bij het kind is dan ook alles, wat van binnen wordt beleefd het meest echt. Want daar zit de geest, die nog steeds in waarden van haar eigen wereld denkt. Hoe meer het lichaam indrukken gaat geven en deze tot een vast wereldbeeld gaat vormen, hoe meer ook de geest zich daar aanpast en uiteindelijk de vorm als haar eigene aanneemt. Zolang het stoffelijke bewustzijn in de geest min of meer blijft bestaan, kan dus de vorm van vroeger ook weer min of meer belangrijk worden bij sommige van haar uitingen. Wanneer je oud wordt en je lichaam niet zoveel indrukken meer heeft, die nieuw zijn, ga je – geestelijk gezien - al weer veel meer naar binnen leven.

Vraag: Maar in sommige gebieden, die de Hindoe "Arupa" noemt, vinden wij toch nog wel vorm?

Antwoord: Er bestaan sferen, die vorm kennen. Dat zit zo: Wanneer je denkt dat er een vorm bestaat, heel intens, dan bestaat in de geest die vorm ook weer. Een soort zelfhypnose. Maar al is het een soort zelfhypnose, is het daarom minder echt voor degene, die het beleefd? Neen, Wat men te zien denkt, is net zo echt, als hetgeen er werkelijk zou zijn.

Reactie: Waan?

Antwoord: Ja, Als u het beter wilt zeggen, kunt u beter de term Maya gebruiken. Maya en waan zijn namelijk toch nog ietwat verschillende begrippen. Want Maya betekent niet: het niet

werkelijk zijnde, maar dat alles anders is, dan je het kent en ziet. In de vormsferen zie je dingen, die in je bestaan buiten je en omdat je ze buiten je ziet en kent, kun je er met anderen over praten, alsof zij werkelijk zijn. Daardoor kan dan die ander ze ook gaan zien. Voor je het weet, heb je dan een café met een heel gezellig bridgeclubje. Desnoods roep je er ook nog de ober bij, als er echter geen is, dan zie je hem toch. Weet u, dat een van de sprekers, die u op deze avonden nog wel eens hoort, enkele jaren geleden eerlijk nog elke dag naar de soos ging en daar zijn gebruikelijke borreltje dronk? Hij sprak daar met anderen en zat gezellig met hen samen op een terrasje, ofschoon hij zeker toen al wist over de werkelijkheid van deze wereld en andere werelden. Dit was voor deze geest een behoefte, daarom verwerkelijkte hij het. Anderen deelden die waan met hem. Zo kwam er een bepaald gedachtenwereldje tot stand, dat in zich alleen maar een illusie was.

Opmerking: Maar als zij weten, zien zij het dan nog?

Antwoord: Wat dat betreft zijn geesten nog net als mensen. Mensen erkennen eerst een hele tijd, dat iets nutteloos en slecht is voor zij er toe kunnen komen er uiteindelijk maar eens vanaf te stappen. Zo gaat het de geest ook. Je erkent, dat het eigenlijk niet echt waar is. Maar ja, je bent er nu eenmaal aan gewend, je vindt het prettig, of gezellig en gaat er nog een tijdje mee door. Alleen wanneer je weet, dat het niet echt is, verliest het zijn betekenis langzamerhand. Dan pas kan je het prijs geven. En, al is het voor u dan misschien niet eenvoudig, u zult het later wel leren. Want de ervaring is nog steeds de beste leermeester.

Vraag: Vroeger heb ik gehoord, dat de ontwikkelingsgang van de mensheid eigenlijk een spiraal was. Het punt van aankomst ligt dan precies boven het punt van uitgang. Maar men komt bewust aan, terwijl men eerst onbewust was.

Antwoord: Ik ken de voorstelling. Je kunt ze wel gebruiken, maar dan kom je uiteindelijk op heel ingewikkelde theorieën terecht. Hierbij hoort n.l. dan weer het verhaal van de z.g. wereldsprong, waarbij elke wereld dan als voorstelling een spiraal is. Op een ogenblik ben je aan het uiterste punt boven het punt van uitgang. Je springt dan naar een nieuwe wereld, een nieuwe spiraal, waarbij je dan met het bereikte bewustzijn een nieuwe gang vanuit het middelpunt begint in deze nieuwe spiraal, die ver boven de vorige ligt. Dan neemt men aan, dat een hele reeks van die spiralen een cirkel vormen. Deze cirkel, zo zegt men dan, is het beeld van het geuite Goddelijke. Het beeld is mij bekend en ik vind het niet zo heel onjuist. Want je moet soms dingen verschillende malen op verschillende vlakken doormaken om ze goed te leren. Waarom zou een mens anders soms op aarde reïncarneren? Dat doe je heus niet voor je plezier. Daar moet je heus wel een persoonlijk doel mee dienen. Als je dat hebt, dan moet dat gelegen zijn in een behoefte aan ervaring. Wat blijkt nu? Naarmate je hoger komt, wordt het beeld, dat het van ervaren verkrijgt, een ander. Dus een kringloop is iets, wat in zichzelf besloten blijft. Bij de spiraal hebben wij een open cirkel, die zich voortzet. Je komt steeds iets hoger en wint een beter overzicht, ook over het eigen wezen. Kennis is vanzelf uiteindelijk de grote weg naar de bewustwording. Men zegt wel eens: wie zichzelf kent, kent God. Het beeld is heus niet zo gek.

Vraag: Kun je zelf bepalen, wanneer en hoe je zult reïncarneren?

Antwoord: Nu komen wij op een heel ander terrein. Ja, je kunt het zelf bepalen, maar met deze beperkingen: wij moeten ons bewust zijn van de mogelijkheid tot incarnatie, wij moeten de drang kennen tot incarnatie en wij kunnen alleen incarneren binnen de beperkingen, die door ons eigen wezen ons worden opgelegd. Binnen deze dingen zijn wij vrij. Nu kunt u gaan pauzeren. Goedenavond.

ONZE PERSOONLIJKE VERHOUDING TOT GOD

Goedenavond vrienden,

Na de lichte kost, nu wat esoterie die een ietsje zwaarder zal zijn. Ik wil namelijk spreken over: onze persoonlijke verhouding tot God.

Esoterisch gezien is God een abstractie, die persoonlijk verwerkelijk moet worden, wil Hij voor ons en in ons leven enige betekenis hebben. Dientengevolge kunnen wij stellen, dat elk mens zijn God als de geïdealiseerde versie van zichzelf ziet. Deze God kan nooit een werkelijkheid zijn. Hij is een waanbeeld in deze vorm. Dat wij dit waanbeeld toch als God kunnen aanvaarden en voor

ons als vertegenwoordiger van het werkelijk Goddelijke op zien treden, hebben wij te danken aan onze eigen onvolledigheid. Een mens of een geest, die beperkt leeft, zal - als gevolg van dit leven en dit beperkt zijn -, slechts een zeer klein deel van het Goddelijke als waar kunnen aanvaarden en realiseren. Dat volmaakte, uitgedrukt in het voor ons realiseerbare en kenbare, is dan ook voor ons de Eigenschap van God. Een volmaaktheid toekennen aan God is in feite alweer een ontvluchten aan ons onvermogen tot erkennen.

Wij spreken over God in onbepaalde termen. Wij spreken over God als Eeuwig, met andere woorden, als Oneindig. Niet voorstelbaar. Wij noemen Hem Alomvattend, Volmaakt en Alomtegenwoordig. Hiermede willen wij aangeven, dat God in alle dingen schuilt. Dat God overal is, dat voor ons geen einde of begin van het Goddelijke bestaan, kenbaar of voorstelbaar is. Gezien de vaagheid van onze termen is het begrijpelijk, dat God voor ons steeds de Grote Onbekende is en blijft.

Gelijktijdig echter zoeken wij voor onszelf te komen tot een personificatie van God. Hoe wij dit doen, heb ik u al gezegd. Wanneer een mens zijn eigen kwaliteiten en eigenschappen volmaakt projecteert, dus zichzelf geheel als werkelijkheid stelt in een wereld buiten hem of in hem, moet deze volmaaktheid, zij het misschien alleen als een aanvoelen of een voorstelling, in de mens aanwezig zijn. Wat voor de mens aan bereiking voorstelbaar is, moet in feite voor hem reeds reëel en werkelijk zijn. Hieruit trek ik de conclusie, dat hetgeen de mens kan aanbidden, in feite nooit kan zijn hetgeen door ons wel het Allesscheppende Vermogen genoemd wordt, doch slechts hetgeen hijzelf ook kon bereiken aan de hand van zijn huidige ontwikkeling. Hierdoor zou je misschien vermetel kunnen worden, wanneer je je niet realiseerde, dat praktisch elke tijd en elk ras weer een ander beeld scheidt daarvan, zodat de veelheid van verwerkelijkingen, die ons voor een kennen van het geheel nog te wachten staat, onvoorstelbaar groot is.

Aan de andere kant is het misschien goed te weten, dat alles wat wij thans ervaren als genade van God, eens binnen ons eigen vermogen zal kunnen liggen. Nu al, in déze bewustwording, in déze reeks van levens. Om te komen tot deze beleving en vooral ook tot deze verwerkelijking zullen wij moeten komen tot een verwerpen van de scheiding, die wij tot nu toe steeds nog maakten tussen God en "Ik". Dit proces wordt op vele wijzen nagestreefd. Over het algemeen gaat het gepaard met een uitsluiten van het stoffelijk bewustzijn. De vormen van meditatie en concentratie, de oefeningen van yoga, waardoor ook het lichaam wordt ingeschakeld, de verrukingstoestanden die sommige andere richtingen weten te bereiken, zijn uiteindelijk slechts een uiten van het verlangen één te zijn met God. Men verliest daarin zichzelf.

Degene echter, die naar ware bewustwording zoekt, zal trachten het proces om te draaien: Hij kan niet zichzelf in God verliezen, want de God, Die hij kent, is immers slechts datgene, wat reeds in hem aanwezig is? Daarom zal de mens naar buiten toe moeten leven en alles wat hij in zich, of buiten zich voorstelt, kent, of vermoedt, zelf moeten verwezenlijken in zijn eigen wereld, welke sfeer ook dit is. Op het ogenblik, dat ik handel alsof ik mijn God was, daarbij wetende, dat ik onvolledig en onvolmaakt ben, zal elke beperking van mijn handelen en denken berusten op dit weten omtrent mijn onvolmaaktheid. Naarmate ik meer geloof, dat mijn God identiek is met mijn wezen - of zoals men het ook wel uitdrukt, in mij woont - kan ik dus komen tot een volmaktere uiting van al hetgeen ik mij in het Goddelijke denk.

Nu is het moeilijk om je voor te stellen, dat die God in jou is, zonder de brutaliteit te begaan te zeggen: dus ben ik God. Daarover is hier reeds eerder gesproken. Wij moeten dus de voorstelling hebben, dat God in ons is. De poging tot voorstellen brengt dan met zich, dat wij dit aannemen te zijn op een afzonderlijke plaats, zonder dat kunnen wij voorlopig niet leven. Men gebruikt dan dit beeld: als(of) je in de stof leeft (in) het menselijke lichaam.

Dit is een warwinkel van invloeden, een haag van doornen, waar je doorheen moet breken, voor je de begaanbare wegen kunt vinden, die je leiden tot de kern van je eigen persoonlijkheid. Ik noem het stoffelijke een haag van doornen, omdat het zeer onaangenaam is je daardoor een weg te banen tot perfecte zelfbeheersing. Wat meer is; deze haag sluit de gehele werkelijke persoonlijkheid in. Het geeft dus niet op welk punt wij deze haag doorbreken, welke stoffelijke weg tot zelfoverwinning wij kiezen. Indien ons streven maar gericht is op het erkennen van innerlijke waarden, indien wij ons bij ons streven naar dit punt maar trachten te ontdoen van elke waan, die als zodanig nog voor ons kenbaar is. Zijn wij eenmaal door de haag van de stof heen gekomen, dan vinden wij een doolhof van wegen. Niet al deze wegen zullen naar het middelpunt voeren; zij zijn het beeld van onze gedachten en onderbewuste werkzaamheden. Zij zijn a.h.w. het patroon van onze ervaringen. Zij zijn moeilijk, omdat zij ons ontdoen van het vermogen in alle richtingen uit te zien en te verkennen. Zij voeren ons steeds weer in een bepaalde richting. Zij

lopen alle min of meer naar het middelpunt, dus enigszins radiaal. Deze wegen lopen haast nooit geheel recht door naar het middelpunt; zulke wegen zijn er maar twee in het menselijke wezen. De meeste wegen brengen ons een klein stukje in de goede richting, om daarna af te gaan buigen. Vaak kennen zij zelfs vertakkingen, die weer terug voeren. Begrijpelijk is dit. Wanneer wij tot zelfkennis komen, tot een realisatie van onszelf, leren wij dan begrijpen, dat een beschouwen van ons eigen wezen van binnen uit niet het werkelijke doel is. Het is goed dit zo nu en dan te doen om ons even te oriënteren, maar naarmate die oriëntatie heeft plaats gevonden, moeten wij dan weer verder streven naar het onbekende.

De doolhof van de gedachten dankt dan zijn "zijn" ook hoofdzakelijk aan de neiging het bereikte steeds weer als iets hoogs te zien en met enige minachting. Naarmate men meer terug ziet, zal men meer geneigd zijn om ook in de eigen ontwikkeling weer even een klein stukje terug te gaan om vooral vol zelfbewondering te kijken, hoe hoog je toch wel gestegen was. Het resultaat is, vrienden, dat de doorsnee mens tegen elke drie schreden voorwaarts ongeveer 2 schreden terugvalt. Dit is dan de normale opgang. Maar ook zo zullen wij, mits wij steeds maar blijven streven naar het middelpunt, het middelpunt uiteindelijk bereiken. Het voortdurend afbuigen van de rechte weg leidt er toe, dat wij vaak het 100-voudige afleggen van de noodzakelijke weg. Wanneer wij de rechte weg willen gebruiken, dan mogen wij op deze weg niet omzien of terzijde zien. Dat is een oude waarheid die reeds in menig mysterie wordt uitgedrukt. De novice mag niet achter zich zien, of terzijde schouwen, doch moet de ogen op het doel gericht houden. Ja, zelfs de weg mag hij slechts als terloops zien. Dit heeft zijn redenen.

Wanneer wij ons richten op de kern van ons wezen, het Goddelijke, dat voor ons denken daarin als in een soort tempel staat, dan mogen wij niet afgeleid worden door onze eigen vooruitgang. De weg is n.l. lang. Wanneer wij zien, hoever wij reeds zijn gegaan en hoever wij toch nog te gaan hebben, zouden wij de moed kunnen verliezen. Wij moeten met een zeker automatisme ons steeds en gestadig voort blijven bewegen naar ons eigen middelpunt. Komen wij daar eenmaal, dan is het nog onmogelijk te zeggen: dus dit is God. Vandaar de voorstelling van een tempel, vaak een soort Griekse tempel, - indien gewelfd - verbeeldt zij het hart, dat foutievelijk in het Westen wel wordt beschouwd als de zetel van de gevoelens. Daarin vinden wij het beeld van een vlam. Deze vlam is dan de levensvlam.

Dit beeld heeft wel degelijk enige zin. Want wanneer wij het bezien vanuit het stoffelijke lichaam, dan blijkt ons, dat de zenuwstromen over het algemeen vanuit de thalamus beïnvloedend door het gehele lichaam gaan en in de ruggegraat terug kunnen keren. Zijn wij ons er echter van bewust, dat zij door de cortex gaan, dan krijgen wij een bewuste realisatie van ons handelen en onze gevoelens op meer beheerste wijze. De vlam stijgt dan vanuit het lichaam naar het punt van bewustzijn en wordt vandaaruit beheerst. Gaat de kracht echter vanuit de thalamus zonder beheersing, dan stijgt de vlam niet, maar gaat in het lichaam ten onder. Men zou dus kunnen zeggen: zuiver stoffelijk is beheersing en bewust zijn voor de mens voor een groot deel afhankelijk van de wijze, waarop de levensstromen door het lichaam rouleren.

Ook voor de geest is dit echter gelijkelijk het geval. Wanneer wij - ook geestelijk - voor de tempel van ons wezen staan, dan zien wij een vlam, omdat de invloed van ons bewustzijn op handelingen, uitingen en streven nog te onbeheerst is. Er is dan een levende Kracht in ons die wij voor onszelf niet kunnen omschrijven of erkennen. Deze levende Kracht trekt door ons wezen heen. Indien een uiting de Kracht naar beneden stuwt zonder dat zij terugkeert in het bewustzijnscentrum van het "Ik", zo een beheersing van elke daaruit volgende handeling, of uiting verzekerd, dan is ons leven verkeerd. Ook de geest moet haar bewustzijn tot een daad maken, maar deze moet dan worden tot een nieuwe stuwende kracht, die - verwerkt door het bewustzijn - haar nieuwe mogelijkheden tot denken en daadstelling geeft. De vlam is het symbool van onze levenskracht. De levenskracht is identiek met de Kern van ons wezen. Zij wordt in elk voertuig dan ook steeds weer voorgesteld als de stuwende Kracht en de Kern van dat voertuig.

Iemand, die Jezus ziet als Voorganger en Leider, of als Verlosser van de wereld, kan daarmee niets bereiken, tenzij hij ook streeft aan Jezus gelijk te worden of te zijn. Eerst in dit streven kan de werkzame kracht, die in Jezus geuit werd, ook binnen de mens zelf tot uiting komen en zo hem verheffen boven het onvolmaakt-menselijke. Veelzijdigheid is een van de aspecten van de esoterie. Mits juist gebruikt levert zij het volgende op: een inzicht in alle dingen en de mogelijkheid om in alle dingen te streven. Wij kunnen dus zelf een weg kiezen die wij verder zullen volgen. Deze uitverkoren weg gaan wij dan ondanks en ten koste van alles. Op deze weg vinden wij dan echter, in tegenstelling met de eenvoudige gelovige, een steeds groter

mogelijkheid tot actieve bereikingen, ook in aangrenzende gebieden. Ook ons werkzaam-zijn zal steeds grotere gebieden gaan omvatten.

De esotericus met zijn algemeen godsbegrip kan men zich dan ook ongeveer voorstellen als een piramide; zijn basis is breed, doch zijn bewustwording is slechts een lijn daarin. Uit deze ene lijn blijkt zijn streven naar omhoog. Maar naarmate hij hoger komt, zal een gelijkzijdige driehoek - levensuiting - een steeds groter deel van zijn levensbasis gaan omvatten. Tot hij de top heeft bereikt en vanuit dit ene punt van bewustzijn werkzaam is op alle gebieden, die zich binnen zijn levensbereik bevinden. Gesteld, dat ik kan komen tot een bewustzijn binnen deze piramide op grond van een algemeen godsbegrip, met een grote basis van levensbeschouwing, dan zal ik tijdens dit stijgen in mijzelf delen van andere werelden, maar ook van andere persoonlijkheden binnen mijn eigen wereld, mee gaan begrijpen. Ik kom dan, juist door het algeme van mijn instelling tot - niet naasteliefde -, maar tot een vereenzelviging van mijn leven met grote delen van anderen en hun leven. Zo vervlecht ik mijn wereld steeds meer met wat er rond mij bestaat en zal ik uiteindelijk, staande aan de top van mijn prestaties, zal ik meester zijn over zeer vele verschijnselen in de mij omringende wereld. Op deze wijze kan ik gelijktijdig worden tot een verlosser voor mijn wereld en voor mijzelf tot een bewuste Kracht, die het Goddelijke kan gaan benaderen vanuit een nieuw en hoger standpunt.

Dat is dan alles, wat ik u voor vandaag te zeggen heb.
Goedenavond.